

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

**Комітет Верховної Ради
України з питань
правової політики**

Кабінет Міністрів України

**Щодо проєктів законів
(реєстр. №№ 11296, 11297
від 27 травня 2024 року)**

Міністерство юстиції України на виконання доручення Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала від 20 червня 2024 року № 19659/1/1-24 до листів Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 19 червня 2024 року №№ 04-26/03-2024/135956, 04-26/03-2024/135954 опрацювало проєкти законів України «Про внесення змін до статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо своєчасного розгляду судових справ» (реєстр. № 11296 від 27 травня 2024 року) (далі – проєкт Закону № 11296) та «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України щодо своєчасного розгляду судових справ» (реєстр. № 11297 від 27 травня 2024 року) (далі – проєкт Закону № 11297) і в межах компетенції повідомляє.

Проєктом Закону № 11296 пропонується внести зміни до пункту 2 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон), якими передбачити, що суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження за навмисне порушення строку розгляду справи, визначеного процесуальним законом.

Зазначаємо, що відповідно до положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.

У свою чергу згідно з нормами статті 129 Конституції України однією із основних засад судочинства є розумні строки розгляду справи судом.

СЕД АСКОД

Міністерство юстиції України

№ 93458/8231-4-24/11.2.1 від 28.06.2024

Підписувач Малюська Денис Леонтійович

Сертифікат 382367105294AF9704000000E0444600B549FE01

Дійсний з 16.02.2024 9:54:20 по 16.02.2025 9:54:20

На забезпечення виконання вказаних положень чинною редакцією пункту 2 частини першої статті 106 Закону встановлено дисциплінарну відповідальність судді у разі безпідставного затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом.

Отже, як вбачається із наведених положень законодавства, здійснювати розгляд справ у межах встановлених законом строків є обов'язком суду, а в разі неналежного невиконання цього обов'язку суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності, а тому внесення запропонованих проектом Закону № 11296 змін до пункту 2 частини першої статті 106 Закону, на нашу думку, є недоцільним.

Крім того, слід зазначити, що запропоновані проектом Закону № 11296 зміни не передбачають, яке саме діяння чи бездіяльність судді при розгляді справи буде навмисним порушенням строку її розгляду, що не відповідає принципу юридичної визначеності як складової конституційного принципу верховенства права, регламентованого статтею 8 Конституції України.

Свою позицію щодо вказаного принципу викладав Конституційний Суд України у своїх рішеннях.

Так, у Рішенні від 20 грудня 2017 року № 2-р/2017 Конституційний Суд України зауважив, що принцип правової визначеності вимагає чіткості, зрозумілості й однозначності правових норм, зокрема їх передбачуваності (прогнозованості) та стабільності.

У Рішенні Конституційного Суду України від 23 січня 2020 року № 1-р/2020 вказано, що юридична визначеність передбачає, що законодавець повинен прагнути чіткості та зрозумілості у викладенні норм права. Кожна особа залежно від обставин повинна мати можливість орієнтуватися в тому, яка саме норма права застосовується у певному випадку, та мати чітке розуміння щодо настання конкретних юридичних наслідків у відповідних правовідносинах з огляду на розумну та передбачувану стабільність норм права.

Крім того, необхідно зазначити, що у звіті Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) «Запобігання корупції серед парламентарів, суддів та прокурорів» GRECO рекомендувала сформулювати визначення дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів, більш чітко.

Згідно з Резолюцією Європейської асоціації суддів стосовно ситуації в Україні в сфері дисциплінарної відповідальності суддів від 27 вересня 2007 року підстави для дисциплінарної відповідальності судді, зокрема звільнення з посади судді, мають бути чітко встановлені законом. Дисциплінарні органи повинні мати чіткі підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Відповідна дисциплінарна справа щодо судді може бути відкрита виключно у випадках поведінки, негідної звання судді.

Звертаємо увагу, що відповідно до вимог нормопроектувальної техніки кожен законопроект має назву, яка є складовою частиною офіційного тексту закону. Проте назва проекту Закону № 11296 не відповідає його змісту, оскільки ним вносяться зміни до норм Закону, що стосуються дисциплінарної відповідальності судді, а не здійснення ним судового розгляду справи.

Також висловлюємо зауваження щодо необхідності приведення положень проекту Закону № 11296 у відповідність до вимог нормопроектувальної техніки, оскільки у разі посилань у тексті закону на статті, частини статей, пункти, абзаци, номери статей, пунктів пишуться цифрами, а частини статей, абзаци – словами. При цьому в разі доповнення закону новими положеннями, що містять розділові знаки, про це в тексті змін не зазначається.

У свою чергу проектом Закону № 11297 пропонується, зокрема, доповнити статтю 121 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) частиною третьою, якою передбачити, що суд зобов'язаний розглянути справу у строки, визначені цим Кодексом.

Аналогічні зміни проектом Закону № 11297 пропонується внести до положень статті 114 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) та статті 119 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Зазначаємо, що відповідно до положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Пунктом 7 частини другої статті 129 Конституції України передбачено, що основними засадами судочинства є, зокрема, розумні строки розгляду справи судом.

Відповідні положення передбачено також у статті 2 ЦПК України, статті 2 ГПК України та статті 2 КАС України.

Слід зауважити, що процесуальними кодексами визначено граничні строки, в межах яких має бути розглянута справа.

При цьому відповідно до положень пункту 2 частини першої статті 106 Закону суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав: безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Отже, вищенаведені положення законодавства передбачають обов'язок суду здійснювати розгляд справ у межах встановлених строків, а також відповідальність суддів у разі безпідставного затягування розгляду справи,

а тому внесення запропонованих проектом Закону № 11297 змін до статті 121 ЦПК України, статті 114 ГПК України та статті 119 КАС України, на нашу думку, є недоцільним.

Крім того, такі зміни не передбачають дієвий механізм вирішення проблеми надмірної тривалості судових проваджень.

Також проектом Закону № 11297 пропонується доповнити частину другу статті 223 ЦПК України пунктом 6, яким передбачити, що суд відкладає розгляд справи в судовому засіданні в межах встановленого цим Кодексом строку з таких підстав: у разі несвоєчасного початку судового засідання більш як на 30 хвилин – за клопотанням сторони.

Аналогічні зміни проектом Закону № 11297 пропонується внести до статті 202 ГПК України та статті 205 КАС України.

Зазначаємо, що затримка у розгляді справи, яка може відбуватися через різні причини (тривалий розгляд попередніх справ, відсутність електроенергії тощо), не виключає можливості здійснення розгляду справи у визначену дату судового засідання.

Також слід враховувати, що відповідно до положень принципу 1 додатка до Рекомендації № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя (прийнята Комітетом Міністрів 28 лютого 1984 року на 367-ому засіданні заступників міністрів), судове провадження зазвичай має складатися з не більш ніж двох судових засідань: перше засідання може бути попереднім слуханням підготовчого характеру, а в ході другого можуть представлятися докази, заслуховуватись аргументи сторін і, якщо це можливо, виноситись рішення. Суд має вживати заходів для того, щоб всі дії, необхідні для проведення другого засідання, проводилися вчасно і щоб затримки в принципі не дозволялися, крім випадків виникнення нових фактів або за інших виняткових і важливих обставин.

Консультативна рада європейських суддів розглядає цей принцип як загальну матрицю. У деяких системах докази заслуховуються упродовж низки засідань. В інших вдаються до дуже великих за обсягом судових процесів, які просто не можуть вкладатися в обмеження одного попереднього та одного фінального слухання. Тут найважливішим моментом є те, що судді із самого початку повинні контролювати розклад роботи і тривалість процесу, встановлюючи чіткі дати і маючи право (та будучи готовими, де можливо, застосувати його) відмовляти у перенесенні слухань навіть попри бажання обох сторін (пункт 93 Висновку № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний термін та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів).

Слід враховувати, що питання надмірної тривалості судових проваджень потребує комплексного вирішення.

Зазначаємо, що у Верховній Раді України зареєстровано поданий Кабінетом Міністрів України проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення проблеми надмірної тривалості цивільного, господарського та адміністративного провадження» (реєстр. № 8083 від 28 вересня 2022 року), яким пропонується, зокрема, вдосконалити інститут розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження; надати позивачу право подати заяву про повернення сплаченого судового збору з державного бюджету в разі порушення суддею встановлених строків розгляду справ.

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА